

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Croesvs Et Codrvs. hoc est, Copiæ Et Inopiæ Damna vel
Lvcra, à bono iustoq[ue] Mundi Gubernatore Deo
Distribvta**

Stengel, Georg

Ingolstadij, 1648

Capvt III. Vel ex Ethnicorum doctrina, paupertatem diuitijs esse
anteponendam.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-52359](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-52359)

præponere felicitatem. Neque enim aurum, aut opes sunt homini ad vitam necessariæ, etsi ei prodesse & obesse possint, sicut illa de quibus Beda ait: *Qui sunt tres amici & inimici sine quibus vivere nemo potest? Ignis, aqua, & ferrum.* Aurum amicum est & inimicum, sed sine eo multi vixerunt, viuunt, viuent.

Beda in
Collecta-
neis PP.

CAPVT III.

Vel ex Ethnicorum doctrina, paupertatem diuitijs esse anteponendum.

§. I.

Pauperis ad Saturnum supplicatio, de rerum equalitate inducenda.

VREVM Saturni sæculum, aut vitam, qualis in Paradiso agebatur, optimam latissimamque fuisse, vel Poëtæ cecinerunt. In cuius vitæ memoriam Romani veteres Saturnalia instituerunt, quibus & ipsi serui conuiuantes, dominis pares essent. Ad hoc festum igitur ritè celebrandum, cum aliquando pauperes viderent se neque nummatis esse satis, neque à ditioribus iuuari, eorum quispiam hanc epistolam ad Saturnum fingitur misisse

Vide Li-
psium de
Saturna-
libus.

Lucian.
ep. 1. Sa-
turnali,

misisse. Equidem & antea tibi scripsi, signifi-
cans quonam in statu essem, & quemadmodum
ob inopiam mihi periculum esset, ne solus omnium
expers relinquerer solennitatis, quam indicisti.
Addidi & illud (nam memini) iniquissimum
esse, si nostrum alij opibus ac delicijs superflue-
rent, nihil ex suis facultatibus impertientes
pauperioribus, alij rursus fame contabescerent,
atque id quidem instantibus Saturnalibus. Ve-
rum quoniam tum ad meas litteras nihil respon-
disti, opera pretium existimavi, te denuo iisdem
de rebus commonefacere. Tuum erat, optime Sa-
turne, sublata hac rerum inaequalitate, bonisq;
in medio depositis, postea celebrandum festum
edicere. Nam uti nunc res habent, formica
camelus, quemadmodum aiunt proverbio. Quis
magis tragœdiae histrionem animo concipe, qui
altero pede præaltis cothurnis sublimis insistet,
cuiusmodi sunt tragica calceamenta, altero ve-
rò sit incalceatus. Is si ad hunc modum instru-
ctus ingrediatur, vides necessario futurum, ut
nunc excelsus sit, nunc humilis, prout hunc, aut
illum pedem vicissim promouerit. Nec minor
est in vita nostra inaequalitas, dum illi cothur-
nis fulti adornante fortuna tragœdias in nos
agunt. Contrà magna pars pedibus atque humi
ingredimur, quum & ipsi, scias velim, nihilo de-
terius

terius illis fabulam agere possimus atque ingredi, si quis nos quoque ad eundem iustum modum adornaret. Atqui ex poetis audio nihil harum rerum inter homines fuisse olim, quum tu solus adhuc imperium teneres, verum tellus illis citra serendi arandiq; laborem bona propignebat, coenam unicuique paratam, vel ad satietatem usque. Porro flumina partim vinum, partim lac, erant autem & qua mel manabant. Quodq; est omnium maximum, aiunt illos ipsos homines aureos fuisse, ceterum paupertatem procul ab illis abfuisse. Nos contra non satis idonei sumus, qui vel plumbum videri possimus, aut si quid etiam plumbo vilius, ut quorum plerisque victus labore queritur, ac passim paupertas, egestas ac desperatio, & illud: Hei mihi, &, unde inueniam? &, O fortunam atque id genus alia permulta, apud nos nempe pauperes abundant: quamquam his de rebus lenius discruciamur, nisi diuites videremus tanta fruente felicitate, qui quidem quum tantum auri, tantum argenti conditum habeant, tantum vestium possideant, tot mancipia, tot currus, familias, agros atque harum rerum omnium magnam vim teneant, tamen adeo nobis nihil umquam, de eis impertiunt, ut plebeios homines, ne aspectus quidem dignentur. Hac, inquam, sunt Saturne,

ne, qua nos enecant maximè, planeq³ rem intolerandam arbitramur, hunc in purpura accumbentem tantis opum delicijs affluere, ru. Et antem interim & applaudentibus amicis perpetuò festum diem agere: me verò, meiq³ similes somniorū coniecturas interpretari, sicunde forte quatuor oboli contingant, quò videlicet pane, polentæ expleti dormire queamus, nasturtium aut porrum cepasue, alliumue opsonij vice arrodentes. Aut hac igitur, Saturne, ad æquabilitatem vita mutes corrigasq³ necesse est, aut, quod est postremum, illis ipsis interdicas diuitibus, ne soli bonis fruantur, verùm è modijs auri tam multis vel heminam in omneis nos dispergant. Porro ex vestibus, si quas iam à tineis exesas, citra suum incommodum dare possint, malintq³ hac prorsus vetustate situq³ peritura nobis dare, qui induamur, quàm sinere, ut in cubilibus ac scrinijs multa carie computrescant. Præterea ut coenant singuli nunc quaternis, nunc quinis pauperibus ad conuiuium adhibitis. Haud isto quidem pacto, quo his temporibus conuiuia peraguntur, verùm populariùs, ut æqua sit omnium portio; neque ut hic opsonijs ingurgitet sese, famulo interim adstante atq³ opperiente, donec herus vorando profocetur. Ceterùm ubi ad nos venerit, quum vix etiã apparauerimus admonere

mannm,

manum, protinus ad alios transferatur patina, tantum ostensa, vel si quid de placenta reliquum est. Neque illatum aprum ita partiatur, ut domino totum dimidium apponat, una cum capite, reliquis autem ossa tecta apponat. Utq; præmoneantur pincerna, ne contentur, donec unusquisq; nostrum septies poscat bibere, sed semel ussi protinus infundant, & ingentem calicem impletum tradant equè atque ipsi domino, utq; unum & idem vinū conuinis sit omnibus. Alioqui ubinam ista lex scripta fuit, aut receptus mos, ut hic vino odorato generosoq; remulentus sit, mihi contra misto disumpatur alium? Hæc si correxeris, nouarisq; Saturne, tum demum effeceris, ut vita verè vita sit, festum verè festum; sin minus, illi quidem epulentur, nos autem interim sedentes precabimur, ut simul atq; loti venerint, puer subuersam amphoram rumpat, utq; coquus jus adurat, ac per obliuionem muriam piscinum in lentem infundat, utq; canis in domum irruens opsoniorum artificibus alibi intentis exta deuoret vniuersa, præterea placenta dimidium. Utq; sus ac ceruus neque non sacula inter assandum idem faciant quod Homerus de Solis bobus commemorat: immò uti non serpant solùm, verùm etiam unà cum ipsis veribus in montem abripiant sese, fugiantq;

D

utq;

utq; ipsa etiam aues pingues iam ademptis plu-
 mis & ad coquendum apparatus volatu aufu-
 giant, ne soli illis fruantur: quodq; futurum
 est illis grauissimum, ut formica tales, quales fe-
 runtur Indica, aurum è thesauris effossum, no-
 ctu in publicum efferant: utq; vestis curato-
 rum indiligentiâ ita ab optimis muribus perfo-
 retur, ut cribrum videri possit, nihilq; differat
 à casse venatorio, utq; formosi illorum comatig;
 puelli (quos Hyacinthos, aut Achilles, aut Nar-
 cissos appellare solent) dum ipsis poculum por-
 rigunt, subito defluente coma calui fiant, &
 acutam edant barbam, cuiusmodi in comædijs
 induci solent Sphenopogones, quibus à cuneata
 barba nomen inuentum est, utq; vertex illis aspe-
 ris ac pungentibus pilis sit hirtus, reliqua capitis
 parte nuda. Hæc atq; his etiam plura illis im-
 precabimur, nisi desinant vsq; adeo suis priuatim
 studere commodis, velintq; in commune diuites
 esse, nobis quoque, quantum æquum est, impar-
 tientes. Hæc ad Saturnum pauperculus qui-
 dam de famelica hominum natione scripsit
 se, contra diuites auaros, fingitur, ad indu-
 cendam quamdã bonorum omnium æqua-
 litatem, de qua veteres Philosophi sæpe
 disputauerunt.

§. II.

*Longè meliorem esse pauperum, quàm diuitiam
conditionem.*

Ad hanc epistolam fertur respondisse Saturnus, bonorum de nouo partiendi potestatem, ad se ampliùs non pertinere, sed regnum suum non nisi ad taxillos vsque, salutationes, cantiones & ebrietatem, & quidem per septem duntaxat dies, se extendere. Iouis esse negotium statuere de tollenda rerum inæqualitate, vtq; ex æquo omnes aut opibus abundant, aut egeant. Mentem mandatumque suum esse, vt diuites de cœnis, deque auri hemina, neque non de vestibus etiam pauperibus ad celebrandum festum nonnihil mittant. Ceterùm pauperes longè falli, neque rectè iudicare de diuitibus, cùm illos felices arbitrentur, solosque suauem vitam viuere, propterea quòd illis liceat opiparè cœnare, vino suauis inebriari, vestibus vti delicatis: verùm istam felicitatem cuiusmodi sit, ignorare; siquidem hæres eos curis non mediocriter distorqueant; cogi enim eos vt singulis inuigilent; ne quid rerum domesticarum dispensator fraudet, aut clanculum suffuretur, ne vinum acescat, ne frumentum vermibus corrumpatur, ne

Apud
Luc ep. 2.
Saturnali.

latro tollat pocula, ne populus credat calumniatoribus, si talem dixerint affectare regnum. Ad hæc, si nossent pauperes metus & curas, quibus obnoxij sunt diuites, plane fugiendas sibi esse diuitias existimaturos. Quod nisi ira esset, Saturnum non vsque ad eò insanum fore, vt, si præclara res esset opulencia, aut regnum, depositurus hæc alijsque ea cessurus fuisset, patereturque, vt nunc priuatus alieno pareret imperio. Igitur potius se, cum non esset ignarus huiusmodi malorum, quæ plurima diuitibus at regibus necesse est adesse, imperium sapienter deposuisse. Addit postea commoda diuitum, quæ pauper magna existimet, non esse commoda. Verum quidem esse, diuites apris, & placentis expleri, pauperes autem nasturtium porrumue, aut cepe per festi tempus, opsonij loco, arrodere; idque illis dulce, his insuaue esse, sed id intra breue tempus inuerti; cum pauperibus deinde non accidat, vt postridie surgant capitis dolore grauati, ob temulentiam, quemadmodum diuites, neque ob immodicam ingestionem graueolentem & acrem spiritibus ructare pauperes, neque facile sibi vel tabem vel tussim, vel morbum intercutem, ex in
tempe.

temperato voluptatum vsu colligere. Paucos autem videri diuites, qui non planè pal-
leant, ac faciem cadauerosam præ se fe-
rant; paucos, qui cùm ad senectutem per-
tulerint, suismet pedibus ingrediantur, ac
non potiùs à quatuor baiulis gestentur: fo-
ris quidem totos eos esse aureos, intus au-
tem putres ac pannosos, cuiusmodi sunt,
tragica indumenta, ex pannis admodum
vilibus confarcinata. Enimuerò ipsis quo-
que opulenti non dulce esse, quotidie su-
praque satietatem pretiosis vesci; sed gu-
stus variandi causa nonnumquam ita olus
ac lupinum appetere, vti pauper non æquè
appetat leporem, aut aprum. Esse præterea
illis mille cruces à filijs, ab vxore, à famulis,
& vnde non? quæ omnia pauperes cùm ig-
norent, tantùm aurum ac diuitum purpu-
ram aspiciant; & si quando vident eos albo
prouehi curru, inhient & adorent. Quòd
si illos contemnerent, negligenterque, ne-
que ad argenteum currum oculos haberent
intentos, neque inter colloquendum sma-
ragdum annulo inclusum respectarent, ne-
que vestes obiter contrectantes molliciem
admirarentur, sed sinerent eos ipsos sibi di-
uites esse, haud dubium futurum esse, vt

ipsi egenos vltro adirent, ad cœnam roga-
rent, nimirum vt illis ostendere possent le-
ctos, mensas, ac pocula. Quarum rerum
nulla sit vtilitas, si sine teste possideantur.
Certè hæc talia pleraque à diuitibus paupe-
rum caussa parari, non vt vtantur ipsi, sed
vti ea pauperes admirentur. Hucusque Sa-
turnus apud Lucianum ad pauperes, qui
hanc addit denique coronidem: *Hæc ad con-
solandos vos scribo utramque vitam cognitam
habens. Conuenitq; ita festum agere, vt cogite-
tis, omnibus breui decedendum è vita, & illis
depositis opibus, & vobis relicta paupertate.*

§. III.

*Ex Aristida aliorumq; sententia paupertatem
diuitijs antistare.*

His talibus argumentis solabantur pau-
peres philosophi fabulantes, eademque erat
ratio, vt opinor, Aristidæ, qui multò iustius
se paupertate gloriari posse credidit, quàm
Calliam Atheniensium ducem opum ampli-
tudine & copia: nemini eam rem indeco-
ram esse dictitans, nisi qui paupertatem in-
uitus ferret. Nemo profectò sapiens vel
alij suaderet, vel ipse diuitias abijceret, nisi
manifestò videret, pauperibus melius esse,
quàm Midis illis, quibus dum omnia in au-
rum

rum vertuntur, esuriunt & sitim patiuntur. Neque enim aut pro vino, aut pro culina, audent nummos expendere. Itaque & alij sapientes, vt diuitijs demerent supercilium, paupertatem permulcere maluerunt. *Pute- mus nos ad concionem vocatos, ait Seneca. Lex de abolendis diuitijs fertur, his interroga- tionibus suasuri, aut dissuasuri sumus? his effe- Eturi, vt populus Romanus paupertatem, fun- damentum, & caussam imperij sui requirat ac laudet? diuitias autem suas timeat? vt cogitet has se apud victos reperisse? Hinc ambitum, & largitiones, & tumultus in urbem sanctissimam temperantissimamq; irrupisse? nimis luxuriosè ostentari gentium spolia? quòd vnus populus eri- puerit omnibus, faciliùs vni ab omnibus eripi posse? Hec satius est suadere, & expugnare affe- ctus, non circumscribere.*

Senec. epl
87.

§. IV.

Paupertas libertatis socia.

Eâdem viâ homines duxit idem philoso- phus ad veram libertatem, cùm scriberet: *Quidquid facere te potest bonum, tecum est. Quid tibi opus est, vt sis bonus? velle. Quid an- tem melius potes velle, quàm eripere te huic ser- uituti, qua omnes premit, quam mancipia quoq; conditionis extrema, & in his sordibus nata,*

Idem epi
80.

D 4

omni

Xenoph.
l. 8. Cyri
ped.

omni modo exuere conantur? peculium suum, quod comparauerunt ventre fraudato, pro capite numerant: tu non concupisces quanticumque ad libertatem peruenire, qui te putas in illa natum? Itaque multi, pecunias proiecerunt, ut emerent libertatem, immò ut pro ea felicitatem recuperarent. Pheraulas, inquit, Xenophon, ex paupere diues à Cyro factus, desiderio tandem pristina tranquillitatis & quietis affectus, & curarum ac molestiarum, quas sibi diuitias importasse querebatur, multitudine offensus, omnium bonorum suorum possessionem in Sacam transfert, hoc sibi tantum excipiens, ut ab eo tamquam hospes, atque etiam parcius minusq; eleganter, ac sumtuosè, quam hospes alatur. Huic pares multos paulò post referemus, qui Codri, quàm Cræsi esse maluerunt, &, quemadmodum Euripides dixit, se malle ter sub clypeo consistere, quàm parere semel, ter maluerunt mendicare, quàm semel imperare, quia, ut Claudianus ait:

*Vivitur exiguo melius: natura beatis
Omnibus esse dedit, si quis cognoverit uti.*

S. V.

Copia inops, & inopia copiosa.

Hanc ob causam Anacreon, accepto à Polycrate tyranno auri talento, reddidit dicens:

dicens: Odi donum, quod vigilare facit. Ex hac paupertate etiam Corneliam Gracchorum matrem, Campana matrona ornata sua illo sæculo pulcherrima ostendente, pronuncians ditioem Valerius Maximus hoc epiphonema adiecit: *Omnia nimirum habet, qui nihil concupiscit: eò quidem certius, quam qui cuncta possidet: quia dominium rerum collabi solet, bona mentis usurpatio nullum tristioris fortune recipit incursum. Itaque quorum attinet, aut diuitias in prima felicitatis parte, aut paupertatem in ultimomiseriarum statu ponere? cùm & illarum frons hilaris, multis intus amaritudinibus sit referta: & huius horridior aspectus solidis, & certis bonis abundet.* Fuit eiusdem sententiæ etiam Ptolemaeus Lagi, qui sæpenumero apud amicos & cœnabat, & dormiebat, teste Plutarcho. At si quando cœnam ipse præberet, illorum utebatur rebus commodato accipiens pocula, lectos, mensas. Nam ipse plura non possidebat, quam qua necessaria forent, cùm ditare, quam ditescere magis regium esse dictitaret. Quin ipse Epicurus, quærenti, quo modo quis ditesceret, respondit: *Non augendo opes, sed minuendo cupiditates.* Et quoniam

Valer.
Max. l. 4.
cap. 4.

Stobæus
serm. 172

D 5

Crescit

Crescit amor nummi, quantum ipsa pecunia crescit,

debet amorem nummi minuere, quisquis vult minuere cupiditatem. Quamdiu autem cupidus manet, verè diues non est. Et si enim habeat multa, tamen ostendit, se egere multis, si cupit multa. Diuitem autem esse, non est, habere multa, sed non indigere multis. Sicut satur non est, qui adhuc sitit, aut esurit, etsi plurimum vorauerit, aut potauerit; is autem, etiamsi parum comederit, aut biberit, satur vocatur, quem nec fames vrget, nec sitis vrit: ita ille diues non est, qui quamuis multas diuitias sit consecutus, tamen plures appetit, quippe quia auri sacram famem non extinxit; ille autem, qui opes contemnit, diues est, quia habet quidquid cupit. Inde igitur felicior est, vnde ditior, & inde ditior, vnde pauperior. Et

Prou. 12. hoc est, quod diuinæ litteræ aiunt: *Melior est pauper & sufficiens sibi, quàm gloriosus &*

Prou. 13. *indigens pane: itemque. Est quasi diues, cùm nihil habeat; & est quasi pauper, cùm in multis diuitiis sit.* Appositè D. Hieronymus:

S. Hieronym. in Psal. 68. *Habeat quis multas pecuniarum facultates, inquit, si in eis non extollitur, pauperem; non habeat aliquid, & cupiat, & inflatur, inter di-*

uitis

uites reprobos eum deputat Dominus : quia diuites & pauperes in corde interrogat Deus, non in arca, aut in domo. Quin & apud homines diuitiæ sunt maximæ, non egere diuitijs; & ille est pauperior, qui pluribus eget: pauperimus ergo, qui quàm plurima concupiscit, quia ostendit se quàm plurimis indigere. Talis autem est, quisquis

*Componit opes gazis inhians,
Et congesto pauper in auro est.*

Senec. in
Herc. Fu-
rente.

C A P V T I V.

*Acquisitio, possessio, amissio diuitiarum
quantis miseris sit obnoxia?*

§. I.

Nescire eos, quid appetant, qui opes appetunt.

Vi, ex istorum sententia, pauperes iudicat esse diuitibus feliciores, lætatur, non queritur, si opibus amissis in statum incidit feliciorum; satisq; se opulentum arbitratur, qui videt sibi nihil deesse. Cui autem appetendæ videntur diuitiæ, demonstrat se tamquam famelicum, nondum esse satiatum, illudq; ipsum, quod appetit, sibi deesse profiteretur; atque eam ipsam